

- ті, хто звик до стандартних методів та цінять живе спілкування, завжди можуть звернутися в офіс, де їм нададуть професійну консультацію, просто вартість такого туру буде складати дещо більше.

Для туристичних агенцій така форма ведення бізнесу дозволить залучити більше туристів, збільшити власні обороти та втримати вже існуючих туристів.

Висновок або наукова новизна. Інноваційне підприємництво – це новий шлях подальшого розвитку та спосіб боротьби в конкурентному середовищі. Під поняттям «інноваційне підприємництво» ми розуміємо будь-яку економічну діяльність зі створення та управління інноваційним підприємством з метою розробки, впровадження і комерційного використання різного роду інновацій. Це діяльність зі створення чогось нового, постійного пошуку нових можливостей, впровадження нових проектів чи покращення існуючих. Інновації в цьому випадку виступають специфічним інструментом інноваційного підприємництва. Ринок туристичних послуг знаходиться під значним впливом розвитку Інтернет, новітніх систем пошуку та бронювання через Інтернет, тому інноваційних розвиток повинен бути направлений на впровадження існуючих інновацій в стандартні бізнес-процеси діяльності туристичних підприємств.

Перелік посилань:

1. Ковтун О. І. Імператив інноваційної стратегії в системі управління конкурентоспроможністю для вітчизняних підприємств в умовах перманентної кризи національної економіки / О. І. Ковтун // Вісник Сумського державного університету. – 2013. – № 1. – с. 86–101.

2. Зянько В. В. Інноваційне підприємництво: сутність, механізми і форми розвитку: монографія / В. В. Зянько – Вінниця: УНІВЕРСУМ – Вінниця, 2008. – 397 с.

3. Драчук Ю. З. Пропозиції щодо підвищення ефективності розвитку інноваційного підприємництва в Україні / Ю. З. Драчук // Економіка. Управління. Інновації. – 2015. – Випуск № 3 (15). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&image_file_name=PDF/eui_2015_3_8.pdf.

4. The Global Innovation Index 2015. Effective Innovation Policies for Development. [Electronic resource] – Access mode: <https://www.globalinnovationindex.org/userfiles/file/reportpdf/GII-2015-v5.pdf>.

5. Connected World: Transforming Travel, Transportation and Supply Chains // World Economic Forum. – May 2013. – 48 p. [Electronic resource]. – Access mode : http://www3.weforum.org/docs/WEF_MO_ConnectedWorld_Report_2013.pdf

6. Дехтяр Н. А. Вплив інноваційних технологій на розвиток світового ринку туристичних послуг / Н. А. Дехтяр // Економіка розвитку. - 2014. - №3. - с. 37 – 43.

7. Ларина Р. Р. Инновационно-логистическое обеспечение международного туризма и круизного бизнеса: монография / Р. Р. Ларина, В. В. Селиванов, Е. Ю. Лукьянова и др. – Симферополь: ИТ «Ариал». - 2013. – 396 с.

8. Дихтярь А. И. Инновационность и информационное сопровождение в туризме / А. И. Дихтярь // Ученые записки Таврического национального университета имени В. И. Вернадского. Серия "Экономика и управление". – 2012. – Том 25 (64), № 4. – С. 75–85, с. 81.

9. Chris Torres. Top 10 Tourism Marketing Trends for 2015 – Infographic. [Electronic source]. – Access: <https://www.linkedin.com/pulse/20141104213614-17462418-top-10-tourism-marketing-trends-for-2015-infographic>.

Стаття надійшла: 12.10.2016 р.

Рецензент: д.е.н., доц. Горовий Д.А..

УДК 347.77

JEL Classification: K 11

СПОСОБИ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА ІННОВАЦІЙНИЙ ПРОДУКТ: КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ

Заріпова А.О

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

Анотація. Дана стаття присвячена питанню захисту прав інтелектуальної власності на інноваційний продукт. Оскільки інноваційний курс розвитку багатьох підприємств набуває дедальшого поширення, а інновація є засобом генерування вищих прибутків та загалом – досягнення вищих показників ефективності й результативності, постає питання необхідності захисту прав інтелектуальної власності

на інновацію. Таким чином, метою статті є дослідження сутності інтелектуальної власності, принципів захисту прав інтелектуальної власності на інноваційну розробку, винахід, а також аналіз основних способів захисту прав на інноваційний продукт. Предметом статті виступає сукупність теоретичних та методичних питань щодо аспектів захисту прав інтелектуальної власності на інноваційний продукт. В процесі дослідження проблемних питань статті було досягнуто висновку, що серед чотирьох способів захисту прав інтелектуальної власності на інновацію найбільший ступінь захищеності досягається за рахунок офіційної реєстрації винаходу. Це можливо одним із методів: реєстрація авторських прав, патентування або реєстрація торгової марки. Четвертий метод – комерційна таємниця – передбачає більше ризиків, і захищеність завершується з моменту розголошення таємної інформації. Окрім методів захисту прав на інноваційний продукт, було розглянуто десять принципів, за рахунок яких забезпечується цей захист. Дані принципи певною мірою регламентують досліджувані методи. В них наголошується на тому, що до самого процесу встановлення прав на розробку, варто підходити системно: важливо не лише безпосередньо створити продукт, а й дослідити ринок на наявність аналогій, провести аналіз існуючих патентів на схожість, правильно підійти до встановлення прав інтелектуальної власності з юридичної точки зору, залучаючи до цього спеціалістів.

Ключові слова: інтелектуальна власність, права інтелектуальної власності, інновація, захист прав інтелектуальної власності.

METHODS OF PROTECTION OF INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS FOR INNOVATIVE PRODUCTS: COMPARATIVE ANALYSIS

Anna Zaripova

Vadym Hetman Kyiv National Economic University

Summary. This article focuses on the issue of intellectual property protection for innovative product. As an innovative course of many enterprises is spreading rapidly, and innovation is a means of generating higher profits and general - to achieve higher performance, there is the need to protect intellectual property rights on innovation. Thus, the purpose of the article - the study of the nature of intellectual property rights, the principles of protection of intellectual property rights for the development and analysis of the main ways to protect the rights for innovative product. The subject of the article advocates a set of theoretical and methodological issues related aspects of intellectual property protection for innovative product. During the process of studying of problematical aspects of this article was reached the conclusion that between four ways to protect intellectual property rights for innovation the greatest degree of protection is achieved through the formal registration of the invention. This can be one of three methods: check copyright, patent or trademark registration. The fourth method - a trade secret - involves more risks and protection ends after the disclosure of sensitive information. In addition to the methods of protection of innovative product has been reviewed ten principles by which this protection is provided. These principles govern certain extent studied methods. These principles govern certain extent-studied methods. They noted that the very process of establishing the rights to development, should be approached systematically: it is important not only directly create the product, but also to explore the market for the analogy, do analysis of existing patents for similarity, do the correct approach in the establishment of intellectual property in legal point of view, involving the specialist.

Keywords: intellectual property, intellectual property rights, innovation, intellectual property rights protection.

Постановка проблеми. Сьогодні питання розвитку підприємств виходить на новий план: організації шукають шляхи посилення власних позицій на ринку, завоювання все більшої його частки, способи залучення нових груп споживачів. У світлі цього, все більш важливу роль відіграє інноваційний розвиток підприємства, адже він забезпечує вищу ефективність та результативність діяльності компаній. Інновації торкаються усіх сфер функціонування організацій: від виробничої – використання нових технологій, техніки, впровадження інноваційних методів виробництва, – до організаційної – внутрішня реорганізація, зміна організаційної структури, використання нових для підприємства методів управління. Оскільки інновація, по суті, є рушієм розвитку підприємства та способом виведення його на вищі рівні конкурентоспроможності, ефективності й прибутковості, питання прав власності на інновацію набуває дедалі більшої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням сутності інновацій, процесу їх створення займалися такі науковці, як Р.Лайонс, Л.Кілі, Р.Піккель, Б.Куїнн, Х.Волтерс, Ю.П.Морозов, С.О.Кожевнікова. У своїх працях вони розкривають зміст інновації, маючи при цьому свою точку зору й трактування терміну, досліджують процеси, механізми, життєві цикли інноваційних продуктів. У свою чергу, питання щодо захисту

прав на інноваційний продукт, тобто інтелектуальну власність, посідає одну з важливих ролей у роботах таких економістів, як О.А.Підпригора, Л.М.Вешневський, Дж.Гроссман, Л.Едвін, Т.Дж.Філд. У своїй роботах вони розкривають принципи захисту прав на інтелектуальну власність як зі сторони самого власника, так і звертаючись до юридичних аспектів даного процесу.

Невирішені складові загальної проблеми. Сьогодні виокремлюють різні способи захисту прав інтелектуальної власності, проте необхідно здійснити компаративний аналіз способів та з'ясувати їх ефективність і сутність, порівнюючи аспекти здійснення такого захисту. Таким чином, основними завданнями є виокремлення способів захисту прав інтелектуальної власності на інноваційний продукт, з'ясування особливостей кожного з них, дослідження процедур та аспектів здійснення захисту прав інтелектуальної власності в Україні.

Мета статті. Метою статті є висвітлення основних підходів до визначення поняття прав інтелектуальної власності, а також дослідження методів захисту прав інтелектуальної власності на інноваційний продукт.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перш, ніж дослідити питання способів захисту прав інтелектуальної власності на інноваційний продукт, важливо зрозуміти сутність першого поняття. Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ) визначає інтелектуальну власність як ту, що пов'язана із витворами розуму, а саме винаходи, літературні та художні твори, використовувані в комерційних цілях символи, назви й образи. Згідно ВОІВ, інтелектуальна власність поділяється на дві категорії:

1. Промислова власність, складовими якої є патенти на винаходи, інновації, товарні знаки, промислові зразки, географічні указники тощо.

2. Авторське право, яке включає в себе літературні твори, кінофільми, музику, художні твори (йдеться про малюнки, живопис, фотографії, скульптури) та архітектурні проекти. Суміжні права — це права виконавців на виконувані ними твори та проекти [1].

Грицуленко С.І. та Потапова-Синько Н.Е. у широкому розумінні інтерпретують інтелектуальну власність як закріплені законом права на результати інтелектуальної діяльності людини в процесі виробничої, наукової, інноваційної, літературної та художньої діяльності. Об'єктом інтелектуальної власності є право на результати інтелектуальної діяльності [2, с. 16].

Аньшин В.М. та Філін С.О. взагалі трактують інновацію як інтелектуальний продукт, який потрапив на виробництво, є реалізованим та призвів до покращення діяльності підприємства чи сфери в цілому. Іншими словами, інновація — це реалізований інтелектуальний продукт [3, с. 11]. До того ж, такому продукту властива приналежність автору.

Загалом таке поняття, як право інтелектуальної власності, може бути інтерпретованим з суб'єктивної та об'єктивної сторін.

Суб'єктивний зміст поняття полягає у тому, що це виключні права на об'єкти інтелектуальної власності, які також передбачають виключні правомочності здійснювати самому, дозволяти чи забороняти іншим особам використовувати їх будь-яким способом, за виключенням випадків вільного користування, що передбачено законом.

Щодо об'єктивної сутності поняття, тут воно набуває підкатегорії громадянського права, що регулює та захищає права громадян та юридичних осіб на результати інтелектуальної діяльності. Саме з таких двох позицій розглядається право інтелектуальної власності Рузаковою О.А. [4, с. 26].

Інтелектуальна власність та права на неї регламентуються майже у всіх країнах законодавством. У Частині 1 статті 41 Конституції України передбачено право кожного на володіння, користування та розпорядження результатами своєї інтелектуальної та творчої діяльності.

У Частині 1 статті 54 Конституції України громадянам гарантована свобода літературної, художньої, наукової творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних та матеріальних інтересів, котрі виникають у процесі різних видів інтелектуальної діяльності. [5]

Оскільки інновація є продуктом інтелектуальної діяльності, вона також підпадає під захист прав на неї. Таким чином, об'єктом інтелектуальної власності на інновацію є права на цей інноваційний продукт.

Успішний інноваційний розвиток компанії залежить від низки факторів, серед яких одну з провідних ролей відіграє захист інтелектуальної власності на інновацію. Тож дане питання набуває актуальності як в операційному, так і в стратегічному управ-

лінні підприємством. Тому у цьому випадку питання вибору способу захисту прав організації на результати її науково-розробницької діяльності постає нагальним.

Для захисту прав інтелектуальної власності на інновацію К.Фітцсімонс пропонує дотримуватися наступних десяти принципів [6]:

1. Патент важливий для інших, але не для компанії. На думку автора, патентування розробки відіграє незначну роль у степені захисту прав на інноваційний продукт.

2. Час на дослідження сфери інтелектуальної власності. Цей принцип визначає необхідність навчання працівників основам щодо товарних знаків, авторських прав, патентів та комерційних таємниць. Інвестиції у таке навчання на ранньому етапі забезпечать уникнення багатьох проблем у подальшому.

3. Попереднє зменшення затрат. Даний принцип передбачає самостійну перевірку на існування вже схожої розробки. До того ж, на сьогодні перевірити запатентованість розробки можна за допомогою онлайн-сервісів. Таким чином, це застереже компанію від марних витрат на патентування, адже в гіршому випадку таку процедуру здійснити буде неможливо за існування аналогічної розробки.

4. Співпраця з юристом, який спеціалізується на інтелектуальній власності. Це дозволить бути проінформованим та захищеним з точки зору юриспруденції.

5. Економія на співпраці з патентним повіреним з іншого регіону. Тут автор відмічає, що юристи, які працюють в одній компанії, але у різних регіонах виконують свою роботу однаково добре, з рівним ступенем професіоналізму. Однак вартість їх послуг може відрізнятись у декілька разів, залежно від географічної локації.

6. Патент — не єдиний актив. Необхідно проводити аудит для визначення усіх зареєстрованих та незареєстрованих авторських прав та торгових марок.

7. Інвестування в добре підготовлені угоди про нерозголошення. Даний принцип означає, що варто переконатись у тому, що усі трудові та торгові угоди, ліцензії, угоди про передачу технологій захищають інтелектуальну власність.

8. Швидка подача. У даному принципі йдеться про швидкість отримання патенту, оскільки даний процес може займати досить довгий період. Заявка на отримання патенту може бути в черзі на погодження і, як результат, патент можна отримати через строк до 5 років.

9. Вивчення міжнародних патентів. Річ у тому, що патент, отриманий в одній країні не гарантує захищеності від конкурентів в інших. Особливо це стосується китайських компаній.

10. Планування майбутнього. Необхідно визначити, до чого компанія прагне в майбутньому, а звідси визначити свою патентну стратегію та виокремити ті сфери діяльності організації, котрі мають бути юридично захищені.

Вищенаведені принципи дійсно дозволяють координувати захист прав інтелектуальної власності на розробки й технології. Проте необхідно знати конкретні способи, які забезпечать захищеність таких прав. Підприємцям та власникам бізнесу надзвичайно важливо знати основи права інтелектуальної власності, аби захистити свої інноваційні продукти від недобросовісної конкуренції. Виділяють такі чотири основні види інтелектуальної власності [7]:

Перший метод — авторські права. Такі права захищають власника винаходу та гарантують йому виключні права та відтворення, адаптацію та передачу розробок та інновацій в роботу іншим особам чи організаціям. Тобто, авторські права надають їх власнику повну свободу стосовно розпорядження об'єктом цих прав. Авторські права існують з моменту створення продукту чи винаходу, а їх реєстрація носить добровільний характер. Проте незареєстроване авторське право не дає гарантії захисту від плагіату, використання сторонніми особами та будь-якого іншого застосування розробки автора. З іншого боку, автори, що пройшли реєстрацію, можуть мати право на отримання передбачених законом компенсацій.

Зареєструвати авторські права в Україні можна, подавши заявку на реєстрацію в Українському агентстві з авторських та суміжних прав, або через форму онлайн-реєстру. Аналогічна процедура відбувається й в інших країнах. Так, наприклад, в США реєстрацією займається Бюро реєстрації авторських прав.

Другий метод — патенти. Патент надає право власності на винахід, що дозволяє його власнику регламентувати іншим виготовлення, продаж або використання об'єкту патентування. Реєстрація патентів в Україні проводиться Державною службою інтелектуальної власності України. Для того, щоб отримати право на патент, винахід повинен бути інноваційним, неочевидним та мати певну корисність.

Правова охорона, тобто патент, може бути наданий:

- продукту (пристрій, речовина тощо);
- процесу/способу (в тому числі нове застосування відомого продукту чи процесу) [8].

Проте інноваційний продукт варто відрізнити від ряду тих об'єктів, що являються непатентопридатними, а саме:

- наукові відкриття;
- правила та методи інтелектуальної діяльності (бізнес-плани, правила ігор тощо);
- способи діагностування та лікування хвороб;
- породи тварин;
- сорт рослин;
- речовини, отримані шляхом ядерних перетворень [9].

Хоча автор К.Фітцсімонс, яка запропонувала 10 принципів забезпечення прав інтелектуальної власності на інноваційний продукт, вважає, що патент є не провідним способом засвідчення таких прав, проте слід визнати, що патент законодавчо гарантує авторові права на його винахід та передбачає отримання ним компенсації у разі порушення цих прав. Тобто спосіб патентування інновації забезпечує високий ступінь захисту інтелектуальної власності.

Третій метод — торгова марка. Торговою маркою (ТМ) може бути слово, фраза символ або дизайн, котрий якісно відрізняє один продукт від іншого. Реєстрація ТМ проводиться згідно Закону України про охорону прав на знак для товарів та послуг. Основними вимогами для реєстрації ТМ є:

- відмінна риса;
- дотримання прав третіх осіб;
- ТМ не повинна вводити в оману споживача [10].

Зареєструвати дві однакові торгові марки неможливо. Для уникнення відхилення реєстрації варто провести попередній пошук: міжнародна класифікація товарів та послуг включає 45 класів, тож попередньо необхідно вірно класифікувати інновацію, після чого повести аналіз вже існуючих у цій категорії товарів та послуг. В середньому, кожна категорія включає 170 тисяч пунктів. Дана процедура є часомісткою, тому, реєструючи торгову марку, варто дотримуватися згадуваних у цій статті принципів швидкої подачі та попереднього дослідження існування аналогічних продуктів чи послуг, що зекономить як матеріальні, так і часові ресурси [11].

Четвертий метод — комерційна таємниця. Комерційною таємницею може бути формула, процес, пристрій або будь-яка інша ділова інформація, яку компанія утримує в таємниці та нерозголошенні для забезпечення власних конкурентних переваг.

На відміну від інших трьох методів захисту прав інтелектуальної власності, даний метод не гарантує повної захищеності інформації, не передбачає притягнення до відповідальності третіх осіб, що оволоділи такою інформацією. Захист, який передбачає комерційна таємниця, триває лише до тих пір, доки об'єкт таємниці не набув розголосу.

Висновок. Інтелектуальна власність та права на неї забезпечуються на рівні держави майже в усіх країнах світу. Сьогодні питання прав на інтелектуальний продукт набувають дедалі важливішого значення, що пояснюється інноваційним напрямком розвитку організацій у всьому світі. Реалії сьогодення свідчать, що провідні позиції на ринку посідають ті компанії, які здатні запропонувати споживачеві новий унікальний продукт або рішення. В свою чергу, довготривале забезпечення лідируючих позицій залежить і від захисту прав підприємства на власні розробки, винаходи, інноваційні процеси тощо. Тому постає питання захисту прав інтелектуальної власності. Таким чином, авторське право (лише за умови його офіційної реєстрації), патентування та торгова марка є найбільш надійними методами забезпечення захищеності прав інтелектуальної власності на інноваційний продукт. Організаціям варто прибігати до таких методів захисту, не дивлячись на відносно довготривалу, в деяких випадках, процедуру офіційного оформлення прав на неї, адже інноваційний продукт є рушієм розвитку підприємства, забезпечує йому конкурентні позиції та дозволяє виходити на нові ринки. Тож вірно обраний метод захисту прав інтелектуальної власності підприємства чи особи на інновацію дозволить не лише особисто використовувати розробку для досягнення вищих показників функціонування компаній, а й отримувати прибутки від надання прав користування їй іншим особам.

Перелік посилань:

1. Что такое интеллектуальная собственность [Электронный ресурс] / Всемирная организация интеллектуальной собственности // Публикация ВОИС — 2014. — №450 — 28 с. — Режим доступа: http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/ru/intproperty/450/wipo_pub_450.pdf
2. Грицуленко С.И. Основы интеллектуальной собственности / С. Грицуленко, Н. Потапова-Синько. — Одесса: ОНАС им. А.С. Попова, 2006. — 100 с.
3. Леус Д.И. Разработка инновационной и инвестиционной политики ЖКХ субъекта Федерации: монография / под ред. д.э.н, проф. Ю.А. Арутюнова, С.А. Филина, Д.И. Леус. — М.: «Палеотип», 2012. — 176 с.
4. Рузакова О.А. Право интеллектуальной собственности / О. Рузакова. — М.: МФПА, 2004. — 308 с.
5. Конституція України: чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 30 вересня 2016 р. [Электронный ресурс] // Верховна Рада України — 2016. — Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
6. K. Fitzsimmons 10 Ways to Protect Your Intellectual Property [Electronic resource] / Kelly Fitzsimmons // Inc.com. — 2012. — Retrieved from: <http://www.inc.com/kelly-fitzsimmons/ten-ways-to-protect-your-intellectual-property.html>
7. UpCounsel Intellectual Property Protection [Electronic resource] / UpCounsel.Inc // Official UpCounsel website. — 2016. — Retrieved from: <https://www.upcounsel.com/intellectual-property-protection>
8. Об'єкти промислової власності – винаходи та корисні моделі [Электронный ресурс] / Державна служба інтелектуальної власності України // Офіційний веб-портал Державної служби інтелектуальної власності України. — Режим доступу: <http://sips.gov.ua/ua/inventions.html#3>
9. Про охорону прав на винаходи та корисні моделі: Закон України [Электронный ресурс] // Верховна Рада України — 2012. — Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3687-12>
10. Про охорону прав на знак для товарів та послуг: Закон України [Электронный ресурс] // Верховна Рада України — 2015. — Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3689-12>
11. Як самостійно зареєструвати торгову марку в Україні [Электронный ресурс] / Юридична патента компанія «ДАМАС». — К.: офіційний сайт компанії «Дамас». — 2012. — Режим доступу: <http://damas.ua/zashita-prav/209-kak-samostojatelno-zaregystryrovat-torgovuju-marku-v-ukraine>

Стаття надійшла: 09.09.2016 р.

Рецензент: д.е.н., проф. Дмитрієв І.А.

